

Programnoter.

Da jeg var ung og grøn, skrev jeg mit livs eneste skriftlige opgave på konservatoriet. Den handlede om forskellige epokers orgler i Europa, og jeg afleverede glad min opgave lige før sommerferien - tog lykkeligt på ferie efter denne min eneste akademiske kraftanstrengelse - og kom tilbage efter ferien til en mildest talt øjenåbnende kritik (og en dertilhørende lavere karakter end jeg plejede at få).

Om ikke jeg troede der fandtes orgler i perioden efter Bach og før den store franske romantiske orgelbygger Cavaille Coll i slutningen af det nittende århundrede?

Og helt ærligt: det anede jeg ikke rigtig en snus om. I min - dengang - indskrænkede verden, toppede orgelmusikken med Bach. Så var der et hul indtil den franske højromantik. Tysk barok og fransk romantik. Punktum! Hvad skal vi med mere?

Der er dog måske den lille stænk sandhed i min indskrænkede antagelse, at når vi taler om orgelmusik, er de dominerende lande på vores breddegrader Tyskland og Frankrig. Det er i hvert fald ikke Finland eller lille Danmark. Sandt er det også, at mellemtiden ikke har sin "Bach". Den har sin Haydn, Mozart og Beethoven, men de er ikke synderligt anerkendte for deres orgelmusik (og der er heller ikke ret meget af den).

Tiden lige efter Bach synes også at være en "orgelmæssigt glemt periode". Orgelmusikken havde forladt den store lidt tunge barokke kontrapunktik og bevæget sig ind i den periode, vi kalder "den galante stil", som senere sniger sig over i wienerklassikken. Let og Mozart'sk og langt fra barokkens vævende polyfoni.

Hele tre af fem komponister på aftenens program er dog helliget komponister, der havde deres virke i denne "post-Bach-periode", men Bach sniger sig alligevel på forskellig vis ind her og der.

Christian Heinrich Rinck var elev af Johann Christian Kittel, der igen var elev af Bach. Han var ikke uden betydning gamle Bach. Hvis ikke Rincks "Floeten-Concert für die Orgel" lader orglets fløjter klinge, vil der være noget helt galt, og skulle du sidde og tænke mere Mozart end Bach, er du helt normal.

Gottfried August Homilius er ikke noget voldsomt kendt navn i dag. Ikke desto mere er han en af de "store" organister og kantorer i tiden efter Bach. Han bestred den prestigefyldte stilling ved Frauenkirche i Dresden. Han var desuden elev af Bach og har taget så meget ved lære, at han skrev ikke mindre end 10 passioner (Bach skrev til sammenligning 2 og en, der er gået tabt).

Hans orgelmusik er især koralbearbejdelser, hvoraf Anders Johnsson spiller fire. Skulle du ikke kunne genkende melodien, så fortvivl endelig ikke. Det kan der være flere gode grunde til:

1) Du kender ikke melodien - 2) melodien findes slet ikke i Danmark - 3) melodien er så gemt, at ingen alligevel kan høre den. Melodien er det kompositoriske omdrejningspunktet. En slags bunden opgave: skriv en stil over dette emne eller skriv en orgelkoral over dette tema. Det interessante er om det er en god stil/orgelkoral. Om det bevæger os.

Alexandre Pierre François Boëly er egentlig romantiker, men han havde et konservativt væsen, og han dristede sig til - i modsætning til mange samtidige komponister - at spille tidligere tiders musik heriblandt Bach. Det gjorde ham ikke voldsomt populær, og han blev fyret fra sin stilling.

(Der ville godt nok være stille søndage mellem 10 og 11, hvis det også gjaldt i Danmark/Europa nu til dags).

Anders Johnsson giver her et lille varieret indblik i hans orgelmusik.

Mit blik falder især på første og sidste stykke, fordi de så åbenlyst har titler, der er inspireret af den franske barokke registreringspraksis. Intet kommer af intet, og i Frankrig er de tro mod deres eget lands orgler og dertilhørende kultur/klangverden.

Svensk orgelmusik er ikke min stærkeste side, og da blækket knapt er tørt i **Michael Waldenbys** skånske suite fra sidste år, kan jeg af gode grunde ikke have nogen forhåndskendskab til denne musik.

Jeg kan dog læse så meget af titlerne, at Salieri er et navn og tomba er en grav. Hvordan det lyder på skånsk vil vise sig.

Capriccio er en musisk betegnelse, der dækker over en fri stil, men gerne med en hurtig og virtuos karakter. Sådan er det i Danmark. I hvor høj grad det også er det øst for København, vil vise sig.

Der hersker til genæld ingen tvivl om, hvordan sidste sats kommer til at klinge. Dialogue sur les grands jeux er en helt igennem standardiseret fransk registreringspraksis, hvor to eller flere manualer spiller op mod hinanden (dialogue), med en stor klang bestående af orglets trompeter eller relaterede klange (grands jeux = store stemmer).

Aftenens svenske solist har jo nok tænkt over programmet, og hvilket orgel det skulle spilles på.

Afslutningsvis er vi på hjemmebane igen, og havde musikhistorien sluttet med dette værk, havde jeg nok fået en højere karakter end jeg fik.

Vi er på toppen af barokkens formåen i orglets reneste toneart C-dur og orgelkomponisten over dem alle: Bach.

Bachs store frie orgelværker er normalt to-delte: praeludium og fuga. Så meget desto mere befriende og afvekslende er det, at Toccata, Adagio og Fuga BWV 564, er i den italienske koncertform: hurtig - langsom - hurtig.

Skulle du efter denne koncert få lyst til at høre værket igen, kan du enten møde op til femte sommerkoncert - det er nemlig eneste dublet i årets program - eller købe en cd indspillet her i kirken. Jeg kan sådan set også roligt love, at et så stort og vægtigt værk vil blive spillet igen her i kirken på kirkens prægtige instrument.

Vejrguderne og en rask dansk beslutning har afgjort, om det obligatoriske glas vin/vand efter koncerten er under åben himmel eller i klosterbygningen vest for kirken. Under alle omstændigheder er du velkommen.